

343.156

ŽALBA NA PRVOSTEPENU PRESUDU U KRIVIČNOM POSTUPKU (POJAM, ELEMENTI I VEŠTINA PISANJA)

Doc. dr Aleksandar R. Ivanović*

Apstrakt:

Autor se u radu bavi osnovnim karakteristikama žalbe na prvostepenu presudu. Autor najpre određuje pojam žalbe, ukazuje na rokove za izjavljivanje iste, zatim ukazuje na titulare prava na žalbu na prvostepenu presudu i analizira njihov obim raspolaganja pravom na žalbu. Nakon toga, autor se bavi zakonskim elementima žalbe na prvostepenu presudu i zakonskim osnovama, po kojima se prvostepena presuda može pobijati žalbom. Na kraju rada, umesto zaključka autor daje osnovne smernice za kvalitetno sastavljanje žalbe na prvostepenu presudu.

Ključne reči: žalba, prvostepena presuda, žalbeni osnovi, pravna argumentacija.

Uvod

Presuda je sudka odluka kojom, se po pravilu, rešavaju krivičnopravna i krivičnoprocesna pitanja o jednoj krivičnoj stvari. Presuda je najvažnija sudska odluka koju može doneti samo krivični sud. Shodno tome, presuda mora biti zasnovana samo na pravno relevantnim činjenicama koje su utvrđene dokazima i to do najvećeg stepena izvestnosti, tj. do istinitosti saznanja o njihovom postojanju ili nepsotojanju.¹⁶⁷ Žalba je redovni pravni lek kojim se pobija prvostepena sudska odluka i ishoduje odlučivanje u drugom stepenu, a izuzetno žalbom se može pobijati i drugostepena presuda u krivičnom postupku. Žalba može biti izjavljena protiv prvostepene presude i protiv rešenja. Žalbom se sprečava nastupanje pravnosnažnosti odluke koja se pobija, kao i odlaže izvršenje pobijane odluke – presude uvek, a po pravilu i rešenja – ako u zakonu nije drukčije određeno.

---

* Docent za užu naučnu oblast krivično pravo na Departmanu za pravne nauke, Univerziteta u Novom Pazaru, e-mail: a.ivanovic@uninp.edu.rs.

¹⁶⁷ M. Nicević, Č. Stevanović, Krivično procesno pravo, FUN, Novi Pazar, 2008, str. 143.

Prvostepene odluke se mogu pobijati žalbom kako u pogledu utvrđenja činjenica, tako i u pogledu primene prava.

Značaj prava na žalbu je u tome što daje mogućnost strankama da ishoduju preispitivanje prvostepenih odluka i eventualnu korekciju tih odluka, kako bi se u što je moguće većoj meri ostvarilo zakonito i pravilno donošenje sudskih odluka. Žalba na prvostepenu presudu se odnosi na sve vrste presuda prvostepnih sudova, i u osnovi ove žalbe su jednake. Žalba na prvostepenu presudu ima devolutivno dejstvo i o njoj uvek rešava neposredno viši sud.¹⁶⁸ Shodno navedenom u naredom delu rada ćemo nastojati da ukažemo na zakonska pravila u vezi sa izjavljivanjem žalbe na prvostepenu presudu, kako bi na kraju rada dali i određene smernice za veštinu pisanja iste.

1. Rok za izjavljivanje žalbe i suspenzivno dejstvo žalbe

Protiv presude donesene u prom stepenu ovlašćena lica mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostavljanja prepisa presude (član 432. stav 1 ZKP-a)¹⁶⁹. Dostavljanje se vrši u skladu sa pravilima sadržanim u članovima 242-244, s tim da u odnosu na okrivljenog i ovlašćenog tužioca postoje posebna pravila o dostavljanju. Naime, prvostepena presuda se najpre dostavlja okrivljenom u skladu sa članom 246. stav 1 ZKP-a. Međutim, ako je okrivljeni punomoćjem ovlastio branioca za prijem pismena od čijeg dostavljanja teče rok za izjavljivanje redovnog pravnog leka (član 246. stav 2. ZKP-a), dostavljanje se smatra izvršenim kada je prvostepena preduda predata advokatskoj kancelariji branioca. U slučaju kada okrivljeni nije izdao takvo punomoćje svom braniocu, presuda se dostavlja i okrivljenom i braniocu, što prema stavu susdske prakse otvara mogućnost da, ne samo u okviru „svog“ roka već i u okviru roka za žalbu, lično podnese žalbu u svoju korist.¹⁷⁰ Kada okrivljeni nema branioca, a kada se presuda kojom je izrečena krivična sankcija koja se sastoji u lišenju slobode ne može dostaviti na adresu o kojoj je obavestio sud, postaviće mu se branilac po službenoj dužnosti, i nakon što se on upozna sa spisima, vrši se dostavljanje prvostepene presude (član 246. stav 3. i 4. ZKP-a).

Javnom tužiocu se prvostepena presuda dostavlja predajom na pisarnici javnog tužilaštva, dok se oštećenom kao tužiocu ili privatnom tužioc presuda dostavlja u skladu, sa opštim pravilima, a u slučaju da ima punomoćnika, prvostepena presuda se dostavlja samo punomoćniku (član 247. stav 2. i 4. ZKP-a).

Rok za izjavljivanje žalbe počinje da teče prvog narednog dana od kada je dostavljanje izvršeno. Ako poslednji dan roka za izjavljivanje žalbe pada na državni

¹⁶⁸ M. Simović, V. Simović, Krivično procesno pravo, Internacionalna asocijacija kriminalista, Banja Luka, 2011, str. 381.

¹⁶⁹ Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, ("Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014).

¹⁷⁰ G. P. Ilić, M. Majić, S. Beljanski, A. Trešnjev, Komentar zakonika o krivičnom postupku, Službeni glasnik, Beograd, 2012, str. 848.

praznik ili u subotu ili nedelju, ili u neki drugi dan kada državni organ nije radio, rok ističe protekom prvog narednog dana (član 224. stav 3. i 5. ZKP-a).

U slučaju da okrivljeni iz opravdanog razloga propusti da izjavi žalbu protiv prvostepene presude u roku od 15 od dana dostavljanja prepisa presude, može u roku od 8 dana od dana prestanka smetnje da podnese molbu za povraćaj u pređašnje stanje (član 227. stav 1 ZKP-a u vezi sa članom 226. tačka 1 ZKP-a). Okrivljeni je dužan da uz molbu preda i žalbu protiv prvostepene presude (član 227. stav 2 ZKP-a).

Zakonodavac je predvideo i mogućnost odobravanja dodatnog, odnosno produženog roka za podnošenje žalbe. Naime, u naročito složenim predmetima, stranke i branilac mogu odmah po objavljivanju presude zahtevati produženje roka za izjavljivanje žalbe, dok će o ovom zahtevu odlučiti odmah predsednik veća rešenjem protiv koga žalba nije dozvoljena. Ako usvoji zahtev predsednik veća može produžiti rok za žalbu najviše za još 15 dana (član 432. stav 2. i 3 ZKP-a). Ovde treba napomenuti da je nužan uslov za produženje činjenica da se radi o naročito složenom slučaju, što predstavlja *questio facti* o čijem postojanju odlučuje sud. Takođe, nije potrebno da stranke i branilac preciziraju za koliko bi rok za izjavljivanje žalbe trebalo da bude produžen, ali nema zakonskih smetnji ni da to učine vodeći računa o ograničenju iz stava 3. člana 432. ZKP-a.¹⁷¹

Blagovremeno izjavljena i dozvoljena žalba protiv presude odlaže izvršenje presude, što znači da ima suspenzivno dejstvo. Znači izjavljena žalba na prvostepenu presudu sprečava da se presuda izvrši sve dok po žalbi ne bude odlučeno i dok odluka doneta po žalbi ne bude dostavljena stranci. Isto suspenzivno dejstvo ima i rok za žalbu jer se, takođe, zastaje sa izvršenjem presude protiv koje još može biti izjavljena žalba.¹⁷² Dakle, samo blagovremena i dozvoljena žalba ima suspenzivno dejstvo, dok neblagovremena i nedozvoljena žalba nemaju tu moć da spreče, odnosno zadrže izvršenje presude.

2. Lica ovlašćena za izjavljivanje žalbe

Na osnovu odredaba Zakonik o krivičnom postupku koji se tiču titulara prava na žalbu, možemo uvideti da je zakonodavac odredio krug ovlašćenih lica, odnosno subjekata koji mogu izjaviti žalbu na prvostepenu presudu. Takođe, možemo uvideti da zakonodavac pravi razliku po pitanju obima prava ovih subjekata na izjavljivanje žalbe na prvostepenu presudu. Dakle, zakonodavac pravi razliku na subjekte koji imaju bezuslovno pravo da izjave žalbu na prvostepenu presudu i subjekata koji se ti pravom mogu služiti samo pod određenim uslovima. Tako krug subjekata koji mogu izjaviti žalbu na prvostepenu presudu možemo najpre podeliti na one koji presudu mogu pobijati iz svih zakonom predviđenih razloga, i na one koji presudu mogu pobijati samo u ograničenom obimu.

¹⁷¹ *Ibid.*, str. 849.

¹⁷² S. Bejatović, *Krivično procesno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2014, str. 480.

U prvu grupu subjekata, koji žalbom mogu pobijati prvostepenu presudu iz svih zakonom predviđenih razloga spadaju: stranke (ovlašćeni tužilac i optuženi), branilac optuženog, zakonski zastupnik optuženog, lica koja se nalaze u određenom odnosu sa optuženim i oštećeni od kojeg je javni tužilac preuzeo krivično godnjenje (član 433. ZKP-a).

U drugu grupu subjekata, koji žalbom mogu pobijati prvostepenu presudu samo u ograničenom obimu, spadaju: oštećeni koji nikad tokom postupka nije imao svojstvo supsidijarnog tužioca i on ima pravo da se žali samo u vezi odluke suda o troškovima krivičnog postupka, kao i o dosuđenom imovinskopravnom zahtevu; lice čiji je predmet oduzet ili od koga je oduzeta imovinska korist pribavljena krivičnim delom, odnosno oduzeta imovina proistekla iz krivičnog dela, i ono se može žaliti samo u odnosu na takvu odluku suda.

Pored razlike po pitanju obima prava da izjave žalbu, zakonodavac među subjektima koji mogu pobijati presudu iz svih zakonom propisanih razloga pravi razliku na one subjekte koji se mogu žaliti kako na štetu optuženog, tako i u njegovu korist, zatim na one subjekte koji se mogu žaliti samo na štetu optuženog, i na one subjekte koji se mogu žaliti samo u korist optuženog.

Subjekt koji se može žaliti kako na štetu, tako i u korist optuženog jeste javni tužilac, kome ovo specifično pravo žalbe proizilazi iz njegove uloge zaštitnika zakona u krivičnom postupku (član 433. stav 3 ZKP-a).

U grupu subjekata koji se mogu žaliti samo na štetu okrivljenog spadaju oštećeni od koga je javni tužilac preuzeo krivično gonjenje (supsidijarni tužilac) kao i privatni tužilac.

U grupu subjekata koji se mogu žaliti samo u korist okrivljenog spada najpre sam optuženi. Naime, optuženi žalbom pobija prvostepenu presudu u skladu sa svojim neposrednim pravnim interesom, što znači da može izjaviti žalbu samo u svoju korist. Pored optuženog u ovu grupu spadaju i njegov branilac, zatim zakonski zastupnik optuženog, kao i lica koja se sa optuženim nalaze u srodničkom ili drugom bliskom odnosu: njegov bračni drug, lica sa kojima živi u vanbračnoj zajednici ili drugoj trajnoj zajednici života, srodnici po krvi u pravoj liniji, zakonski zastupnik, usvojitelj ili usvojenik, brat sestra i hranitelj (član 433. stav 2. ZKP-a).

Branilac okrivljenog, kao i lica bliska optuženom i njegov zakonski zastupnik imaju potpuno pravo žalbe, tako da oni presudu mogu pobijati iz svih žalbenih osnova za šta im nije potrebno posebno ovlašćenje optuženog. Međutim, oni to ne mogu činiti protiv volje optuženog, osim u slučaju kada je optuženom presudom izrečena kazna zatvora od 30 do 40 godina (član 433. stav 6. ZKP-a). Radi se o institutu *in favorem defensionis* koji omogućava izjavljivanje žalbe i protivno volji optuženog, naravno pod uslovom da je optuženom pobijanom presudom izrečena kazna zatvora u trajanju od 30 do 40 godina.

U stavu 7. Člana 433. ZKP-a propisano je posebno ograničenje u odnosu na žalbene razloge koje će postojati u situaciji kada se žalba izjavljuje u korist optuženog, a kada je optuženi prethodno priznao sve tačke optužbe i njegovu priznanje ispunjava pretpostavke iz člana 88. ZKP-a, po kome se može smatrati

istinitim. Dakle, u ovom slučaju se ograničenje ogleđa u tome što se činjenična ispravnost prvostepene presude može osporavati samo u pogledu činjenica od kojih zavisi vrsta i mera krivične sankcije. To dalje znači da lica koja su ovlašćena za izjavljivanje žalbe u korist optuženog u ovoj situaciji ne mogu pobijati odluku o kirvici zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, već samo u odnosu na činjenice od kojih zavisi odluka o vrsti i meri krivične sankcije.

3. Odricanje i odustana od žalbe

Stranke i drugi subjekti koji imaju pravo na podnošenje žalbe na prvostepenu presudu slobodni su u raspolaganjem ovim pravom, što znači da imaju potpunu slobodu da odluče da li će žalbu uložiti ili ne. Takođe, imaju slobodu da se odreknu od prava na žalbu, odnosno da odustanu od već izjavljene žalbe. Međutim, kao što je zakonodavac napravio razliku među ovlašćenim licima za podnošenje žalbe po pitanju obima prava na izjavljivanje žalbe, tako isto pravi razliku po pitanju po pitanju prava na odricanje, odnosno odustajanje od već izjavljene žalbe.

Optuženi ima mogućnost raspolaganja pravom na žalbu, tj. optuženi se može odreći prava na ulaganje žalbe ili odustati od već izjavljene žalbe. Odricanje i odustajanje od žalbe predstavljaju ireverzibilne činove, što znači da se ne mogu opozvati. Optuženi se može odreći prava na žalbu samo pošto mu je presuda dostavljena, a pre toga samo ako su se tužilac i optećeni koji može izjaviti žalbu zbog svih osnova odrekli prava na žalbu protiv osuđujuće presude kojom optuženom nije izrečena kazna zatvora (član 434. stav 1. ZKP-a). Do donošenja odluke drugostepenog suda, optuženi može odustati od izjavljene žalbe, kao i od žalbe koju su izjavili njegov branilac, njemu bliska lica ili njegov zakonski zastupnik (član 434. stav 2. ZKP-a). U stavu 3. člana 434. ZKP-a predviđeno je ograničenje za optuženog po pitanju prava na odricanje od žalbe na prvostepenu presudu. Radi se o ograničenju, kojim se štite prava optuženog u krivičnom postupku, ono se ogleđa u pravilu da se optuženi ne može odreći prava na žalbu, niti može odustati od već izjavljene žalbe, ukoliko mu je izrečena kazna zatvora od 30 do 40 godina (član 434. stav 3. ZKP-a).

Kada su u pitanju tužilac i oštećeni oni se mogu odreći prava na žalbu odmah po objavljivanju presude pa do isteka roka za izjavljivanje žalbe, a mogu da do donošenja odluke drugostepenog suda odustanu od izjavljene žalbe (član 434. stav 4. ZKP-a).

4. Sadržina žalbe

U cilju stvaranja mogućnosti za prihvatanje i uzimanje u postupak izjavljivanje žalbe, a samim time i mogućnosti donošenja adekvatne odluke po istoj, Zakonikom o krivičnom postupku je propisana sadržina žalbe. Naime, da bi drugostepeni sud bio u mogućnosti da ispita pobijanu presudu u granicama žalbenih navoda, podnosilac žalbe se mora pridržavati zakonom propisanih formalnosti prilikom

sastavljanja iste. Naime, zakonodavac je propisao sadržinu, odnosno formu žalbe određivanjem obaveznih elemenata koje žalba na prvostepenu presudu mora da sadrži da bi bila valjana sastavljena. Tako prema odredbama ZKP-a žalba na prvostepenu presudu treba obavezno da sadrži (član 435 ZKP-a):

- označenje ožalbene presude;
- osnov za izjavljivanje žalbe;
- obrazloženje žalbe;
- žalbeni predlog (da se pobijana presuda potpuno ili delimično ukine ili preinači);
- potpis lica koje izjavljuje žalbu.

Označenje ožalbene presude podrazumeva navođenje naziva suda koji je doneo presudu, njen poslovni broj i datum donošenja.

Osnov za izjavljivanje žalbe se navodi tako što podnosilac žalbe označava jedan ili više zakonskih osnova za izjavljivanje žalbe koji su propisani članom 437. ZKP-a, a kada su u pitanju povrede zakona kao osnova za ulaganje žalbe, onda nakon navođenja grupe osnova (npr. bitna povreda odredaba krivičnog postupka – član 437. stav 1 ZKP-a) treba i da precizno navede istaknuti žalbeni osnov, na način da ukaže o kojoj se konkretno povredi zakona radi, a na koju se on poziva u žalbi (npr. da je presudu doneo stvarno nenadležan sud).

Obrazloženje žalbe je segment u kome podnosilac žalbe treba da prikaže čime je i zbog čega konkretno nezadovoljan presudom i da detaljno opiše povrede zakona ili druge nedostatke u presudi i postupku donošenja presude. Dakle, ovaj element žalbe na prvostepenu presudu se ogleda u konkretizaciji žalbenog osnova. Dakle, žalbeni osnovi određuju pravac pobijanja odluke, a žalbeni razlozi su konkretizovani sadržaj nedostataka.¹⁷³

Žalbeni predlog da se pobijana presuda potpuno ili delimično ukine ili preinači, predstavlja četvrti obavezni element žalbe na prvostepenu presudu. Radi se o elementu koji ima za cilj da ukaže u kom pravcu, u kom obimu i na koji način bi prema podnosiocu žalbe, drugostepeni sud trebalo da odluči.

Potpis lica koje izjavljuje žalbu je peti obavezni element i služi tome da sud utvrdi da li je ona izjavljena od strane lica koje za to ima ovlašćenje, i ako ga ima, da li lice koje je podnelo žalbu pobija prvostepenu presudu u granicama svog neposrednog pravnog interesa.

Žalba koja nema napred navedene elemente smatra se neurednom žalbom. Postupanje sa neurednom žalbom propisano je članom 436 ZKP-a, gde imamo više različitih situacija u zavisnosti sledećih parametara. Prvi parametar tiče se toga u kojoj je procesnoj funkciji podnosilac žalbe i tu imamo opciju kada je žalba izjavljena u prilog odbrane i žalba koja je izjavljena u prilog optužbe, dok se drugi parametar tiče činjenice da li je podnosilac žalbe imao ili ne odgovarajuću stručnu

---

¹⁷³ M. Škulić, T. Bugarski, Krivično procesno pravo, Novi Sad, 2015, str. 499.

pomoć. S tim u vezi zakonodavac propisuje dva vida postupanja u odnosu na dve vrste neuredne žalbe.

Prvi je kada je žalba podneta od strane optuženog ili drugog lica koje ima pravo da uloži žalbu u korist optuženog, a optuženi nema branioca ili ako je žalbu izjavio oštećeni koji nema punomoćnika, a žalba je nečitka ili ne sadrži elemente koje po ZKP-u obavezno mora da ima, u tom slučaju će prvostepeni sud će naložiti žalioocu da u roku od tri dana uredi žalbu ili da je dopuni pismenim podneskom (član 436. stav 1 ZKP-a). Ukoliko podnosilac žalbe ne postupi po nalogu suda i ispravi neurednu žalbu, sud će kao neurednu odbaciti žalbu koja je nečitka ili koja ne sadrži obrazloženje, žalbeni predlog i potpis podnosioca žalbe, dok će žalbu koja ne sadrži označenje presude koja se pobija odbaciti samo ako se ne može utvrditi na koju presudu se ona odnosi. Ovim se okončava aktivnost prvostepenog suda u vezi sa žalbom oštećenog koji nema punomoćnika. Kada je u pitanju neuredna žalba, odnosno nečitka ili bez propisanih elemenata, izjavljena u korist optuženog koji nema branioca, sud će takvu žalbu bez obzira na njene nedostatke dostaviti drugostepenom sudu ako se može utvrditi na koju se presudu odnosi, a odbaciće je ako se to ne može utvrditi (član 436. stav 2. ZKP-a).

Drugi vid postupanja je propisan kada je žalbu izjavio ovlašćeni tužilac ili oštećeni koji ima punomoćnika, a žalba je nečitka ili ne sadrži sve zakonske elemente. U ovom slučaju prvostepeni sud postupa drugačije sa neurednom žalbom. Naime, u ovakvom slučaju sud će rešenjem odbaciti žalbu kao neurednu. Dakle, možemo videti da ovde izostaje pozivanje izjavioca žalbe da uredi nečitku ili dopuni nepropisno sastavljenu žalbu, već će ista po automatizmu biti odbačena od strane suda. Međutim, kada je žalba sa ovim nedostacima izjavljena u korist optuženog koji ima branioca sud će, bez pozivanja optuženog i njegovog branioca da izvrše ispravke, istu dostaviti drugostepenom sudu samo ako na osnovu njene sadržine može da utvrdi na koju se presudu odnosi. Ukoliko ne uspe da utvrdi na koju se presudu žalba odnosi, onda će je rešenjem odbaciti (član 436. stav 3 ZKP-a).

Fakultativni, odnosno neobavezni element žalbe su određeni dokazni predlozi. Naime, zakonodavac je propisa da se u žalbi mogu iznositi činjenice i predlagati novi dokazi, kao i dokazi čije izvođenje je prvostepeni sud odbio (kada je ocenio da je dokazni predlog očigledno usmeren na odugovlačenje postupka i sl.), tj. propisao je da se izjavilac žalbe može koristiti institutom *beneficium novorum*. Međutim, zakonodavac je kao uslov za iznošenje činjenica i predlaganje novih dokaza, kao i dokaza čije je izvođenje prvostepeni sud odbio, propisao da je žalilac dužan da navede razloge zašto ranije nije izneo te činjenice, odnosno dokazne predloge, kao i da je dužan da navede dokaze kojima bi se iznete činjenice imale dokazati, i na kraju pozivajući se na predložene dokaze, dužan je da navede činjenice koje pomoću tih dokaza želi da dokaže (član 436. stav 4 ZKP-a). Treba imati na umu da u slučaju nepoštovanja ove obaveze ne dolazi do vraćanja žalbe na dopunu, niti zakonodavac predviđa bilo kakve štetne posledice u slučaju da izjavilac žalbe ne navede razlog zbog kojih nove činjenice i nove dokaze nije ranije izneo. Sud će se u prihvatanju novih dokaza i činjenica rukovoditi samo interesima

krivičnog postupka, tj. nepohodnošću ostvarivanja negovog zadatka sadržanog u potpunom i pravilnom rasvetljenju krivične stvari.¹⁷⁴

5. Osnovi za izjavljivanje žalbe

Osnovima za izjavljivanje žalbe smatraju se grupe nedostataka odluke i postupka njenog donošenja zbog kojih se može izjaviti pravni lek i na kojima se može zasnivati ukidanje ili preinačenje odluke od strane suda pravnog leka. Zakonodavac je propisao opšte razloge iz kojih se žalbom može pobijati, odnosno napadati prvostepena presuda. Zakonikom o krivičnom postupku su propisane dve vrste žalbenih osnova, žalbeni osnovi pravne prirode (*error iuris*) i žalbeni osnovi faktičke prirode (*error facti*). Žalbeni osnovi pravne prirode su zapravo određene pravne greške presude, dok su žalbeni osnovi faktičke prirode tiču određenih činjeničnih grešaka sadržanih u pobijanoj presudi.

Kada su u pitanju žalbeni osnovi pravne prirode, oni se ogledaju u povredama krivično-procesnog karaktera, tj. bitnim povredama odredaba krivičnog postupka, i povredama krivično-materijalnog karaktera, tj. povredama krivičnog zakona i povredama koje se donose na odluke donesene u krivičnom postupku, odnosno koje su proizašle iz njega. Povreda zakona predstavlja osnov za napadanje pravne strane odluke. Žalbom na prvostepenu presudu se pobija izreka, odnosno dispozitiv presude (*tenor sententiae*). Ovde treba naglasiti da povreda zakona u smislu osnova za izjavljivanje žalbe se ne može odnositi na bilo koju povredu, već samo na onu koja je uzrokovala donošenje nezakonite, odnosno pogrešne presude. Radi se dakle, o situacijama u kojima bi da je zakon pravilno primenjen bila doneta drugačija presuda.

Što se tiče žalbenih osnova faktičke prirode, radi se o pogrešno ili nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju.

U teririji krivičnoprocesnog prava se osnovi za pobijanje presude ogledaju u činjenici da odluka ne odgovara zakonu zbog sudijske zablude, koja je uticala na donošenje (pogrešne) odluke, i svode se na:

- a) greške u sprovođenju postupka (*errores in procedendo*). Ovakav vid grešaka postoji kada je sudija iz zablude pogrešno primenio, odnosno povredio propise krivičnog postupka, a ta povreda može da bude od uticaja na donošenje odluke;
- b) greške u suđenju (*errores in iudiciando*). Ovakav vid grešaka postoji kada je sudija iz zablude pogrešno primenio, odnosno povredio propise materijalnog krivičnog zakonodavstva u smislu pogrešnog tumačenja ili razumevanja, ili pogrešnog podvođenja potpuno utvrđenog činjeničnog stanja pod zakonsku normu;
- c) greške zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (*error in facto*). Ovakav vid greške imamo kada se sudija nalazi u zabludi po

---

¹⁷⁴ S. Bejatović, *op. cit.*, str. 482.

pitanju dokaza tako da ih nije tačno utvrdio, odnosno ocenio i na taj način je došao do netačne odluke;

- d) greške zbog odluka o krivičnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnim zahtevima. Ovakav vid grešaka takođe podrazumeva pogrešnu primenu krivičnog prava i nepravilno odlučivanje o krivičnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnim zahtevima.

Zakonikom o krivičnom postupku je propisano da se žalba se može izjaviti zbog (član 437. ZKP-a):

- 1) bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
- 2) povrede krivičnog zakona;
- 3) pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 4) odluke o krivičnim sankcijama i o drugim odlukama.

5.1. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka

Iz same zakonske formulacije žalbenih osnova možemo zaključiti da nisu sve povrede odredaba krivičnog postupka relevantne za izjavljivanje žalbe, tj. samo one najozbiljnije, koje imaju određeni stepem relevantnosti se mogu smatrati razlogom za žalbu i njih zakonodavac označava kao bitne povrede. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka predstavljaju prvu grupu žalbenih osnova. Bitne povrede ZKP-a kao mogući razlog za žalbu mogu biti apsolutno bitne (*absolutae ab effectu*) i relativno bitne (*relativae ab effectu*).

Apsolutno bitne povrede odredaba krivičnog postupka su one povrede koje se odnose na: sud; optužbu i ostale povrede. Radi se o povredama krivičnog postupka koje automatski dovode do toga da takva presuda ne može da opstane, i da mora da dođe do njene izmene ili ukidanja ako je uložen pravni lek. Kod postojanja ovakvih povreda ne zahteva se utvrđivanje postojanja kauzalne veze između povrede određene zakonske odredbe i odgovarajuće štetne posledice u presudi. Dakle, ta kauzalna veza se u ovom slučaju pretpostavlja, te iz tog razloga nema obaveze za njenim utvrđivanjem. Dakle, apsolutno bitne povrede odredaba krivičnog postupka samim svojim postojanjem obavezuju žalbeni sud da donese odluku o osnovanosti žalbe.

U relativno bitne povredbe odredaba krivičnog postupka spadaju: neprimenjivanje ili nepravilno primenjivanje od strane suda za vreme pripremanja glavnog pretresa ili u toku glavnog pretresa ili prilikom donošenja presude, bilo koje odredbe ZKP-a i povreda prava odbrane od strane suda na glavnom pretresu. Za razliku od apsolutno bitnih povreda, relativno bitne povrede odredaba krivičnog postupka ne dovode automatski do izmene ili ukidanja presude, već je neophodno da se prethodno dokaže da je ta povreda bila, ili mogla da bude, od štetnog uticaja na zakonitost ili pravilnost donete presude, što u svakom konkretnom slučaju

mora da rešava drugostepeni sud koji rešava po žalbi. Dakle, kod realitvno bitnih povreda odredaba krivičnog postupka mora da postoji kauzalna veza između povrede i odgovarajuće štetne posledice.

Apsolutno bitne povreda odredaba krivičnog postupka postoje ako (član 438. stav 1. ZKP-a):

- 1) je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja ili je gonjenje isključeno usled amnestije ili pomilovanja ili je stvar već pravnosnažno presuđena, ili postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje;
- 2) je presudu doneo stvarno nenadležni sud, osim ako je presudu za krivično delo iz nadležnosti nižeg suda doneo neposredno viši sud;
- 3) je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u izricanju presude učestvovao sudija ili sudija-porotnik koji nije učestvovao na glavnom pretresu ili koji je pravnosnažnom odlukom izuzet od suđenja;
- 4) je na glavnom pretresu učestvovao sudija ili sudija-porotnik koji se morao izuzeti;
- 5) je glavni pretres održan bez lica čije je prisustvo na glavnom pretresu obavezno ili ako je optuženom, braniocu, oštećenom ili privatnom tužiocu, protivno njegovom zahtevu, uskraćeno da na glavnom pretresu upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa;
- 6) je protivno ovom zakoniku bila isključena javnost na glavnom pretresu;
- 7) je sud povredio odredbe krivičnog postupka u pogledu postojanja optužbe ovlašćenog tužioca, odnosno odobrenja nadležnog organa;
- 8) presudom nije potpuno rešen predmet optužbe;ž
- 9) je presudom optužba prekoračena;
- 10) je presudom povređena odredba člana 453. ovog zakonika;
- 11) je izreka presude nerazumljiva.

Relativno bitne povrede odredaba krivičnog postupka postoje ako (član 438. stav 2. ZKP-a):

- 1) se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama ovog zakonika ne može zasnivati, osim ako je, s obzirom na druge dokaze, očigledno da bi i bez tog dokaza bila donesena ista presuda;
- 2) je izreka presude protivrečna sama sebi ili su razlozi presude protivrečni izreci, ili ako presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o činjenicama koje su predmet dokazivanja ili su ti razlozi potpuno nejasni ili u znatnoj meri protivrečni, ili ako o činjenicama koje su predmet dokazivanja postoji znatna protivrečnost između onoga što se navodi u razlozima presude o sadržini isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika, pa zbog toga nije moguće ispitati zakonitost i pravilnost presude;

- 3) sud u toku glavnog pretresa nije primenio ili je nepravilno primenio neku odredbu ovog zakonika, a to je bilo od odlučnog uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

5.2. Povrede krivičnog zakona

Povrede krivičnog zakona kao razlog za žalbu treba posmatrati što kao povrede odredbama samog Krivičnog zakonika, što kao povrede odredaba normi koje spadaju u sporedno krivično materijalno zakonodavstvo. Reč je o povredama koje se odnose na sledeća pitanja:

- da li je delo za koje se optuženi goni krivično delo;
- da li je primenjen zakon koji se ne može primeniti u pogledu krivičnog dela koje je predmet optužbe;
- da li je odlukom o krivičnoj sankciji ili o oduzimanju imovinske koristi ili o opozivanju uslovnog otpusta povređen zakon i
- da li su povređene odredbe o uračunavanju zabrane napuštanja stana, pritvora ili izdržane kazne, kao i svakog drugog oblika lišenja slobode u vezi sa krivičnim delom.

5.3. Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje kao razlog za pobijanje presude može postojati kada je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio ili kada sud neku odlučnu činjenicu nije utvrdio (član 440. ZKP-a). Odlučne činjenice su pravno relevantne činjenice koje su od značaja za donošenje sudskih odluka.¹⁷⁵ U praksi se često kao određena činjenična greška zbirno označava i pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje bez jasne distinkcije da li je u konkretnom slučaju „pogrešno“ ili „nepotpuno“ utvrđeno činjenično stanje, ili se radi o kombinaciji ovih grešaka. Radi se zapravo o žalbenom osnovu faktičke prirode, koji može imati dva oblika, prvi kada je činjenično stanje utvrđeno pogrešno (kvalitativno odstupanje od realnosti) i drugi, kada je utvrđeno nepotpuno činjenično stanje (kvantitativno odstupanje od realnosti).

Kod pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja greška se ogleda u tome što utvrđeno činjenično stanje ne odgovara stvarnosti, odnosno realnosti u konkretnom slučaju, jer je određena odlučna činjenica prikazana onakvom kakva ona u stvarnosti nije. Kod nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja greška se ogleda u tome što činjenično stanje ne odgovara stvarnosti, odnosno realnosti u konkretnom slučaju, iz razloga što određena odlučna činjenica nije uopšte utvrđena, tj. nije uvrštena u činjenično stanje kakvo je u svojoj odluci sud utvrdio.

---

¹⁷⁵ B. Munižaba, A. R. Ivanović, Kontinuitet dokaza i princip in dubio pro reo – materijalne i procesne pretpostavke, Zbornik radova: VI naučna konferencija sa međunarodnim učešćem “Kriminalističko-krivično procesne karakteristike istrage prema zakonu o krivičnom postupku u protekloj deceniji (teorijsko-praktični pristup), Internacionalna asocijacija kriminalista, Banja Luka, 2012, str. 169.

Ono što je važno jeste da se mora raditi o odlučnoj činjnici koja je pogrešno ili nepotpuno utvrđena. Takođe, ovde treba imati na iznošenje novih činjenica i novih dokaza u vezi sa odlučnom činjenicom koju je prvostepeni sud utvrđivao predstavlja sredstvo kojim se ukazuje na pogrešnost ili nepotpunost utvrđenog činjeničnog stanja kao osnova za pobijanje prvostepene presude iz faktičkih razloga.

5.4. Nepravilna odluka o krivičnoj sankciji

Sudske odluke koje se posebnim žalbenim razlogom mogu pobijati su odluke o krivičnim pitanjima gde spada: odluka o kazni, uslovnoj osudi (i sudskoj opomeni) koje se mogu napadati i onda kada sud nije prekoračio zakonsko ovlašćenje, ali sud nije pravilno odmerio kaznu s obzirom na činjenice koje utiču da kazna bude veća ili manja, kao i zbog toga što je pogrešno izrekao ili nije izrekao odluku o ublažavanju ili pooštavanju kazne, o oslobođenju od kazne, o uslovnoj osudi, o sudskoj opomnei ili o opozivu uslovnog otpusta (član 441. stav 1 ZKP-a). Takođe se može pobijati i odluka o meri bezbednosti ili o oduzimanju imovinske koristi ako ne postoji povreda zakona (član 439. st. 3 ZKP), ali je sud pogrešno izreka ili nije izrekao odluku o meri bezbednosti, odnosno oduzimanju imovinske koristi od lica na koje je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrednosti (član 441. stav 2. ZKP-a). Odluka o imovinskopravnom zahtevu ili odluka o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela može se pobijati ako je sud ovom odlukom povredio zakonske odredbe (član 441. stav 3. ZKP-a). Odluka o troškovima krivičnog postupka može se pobijati ako je sud ovom odlukom povredio zakonske odredbe, kao i zbog toga što je sud pogrešno izrekao ili nije izrekao odluku o oslobađanju optuženog od dužnosti da u celini ili delimično naknadi troškove krivičnog postupka (član 441. stav 4. ZKP-a).

Umesto zaključka

Odluka o izjavljivanju žalbe na prvostepenu presudu se donosi onda kada ovlašćena lica koja imaju pravo na podnošenje žalbe nisu zadovoljni odlukom koju je sud doneo, kada smatraju da je odluka nepravedna i da u postupku žalbe to mogu dokazati te poništiti ili preinačiti presudu. Žalba se podnosi sudu koji je kao viši stupanj nadležan za odlučivanje po žalbi. Da li će i u kojoj meri žalba na prvostepenu presudu biti prihvaćena zavisi od kvaliteta same žalbe, tj. koliko je ona osnovana i u kojoj meri se njome ukazuje na postojanje žalbenih osnova zbog kojih se presuda može pobijati. To nas dovodi do važnosti veštine sastavljanja žalbe na prvostepenu presudu. Pored vođenja računa o zakonskim odredbama koje se tiču sadržine žalbe, odnosno obaveznih elemenata kao i zakonskih osnova za pobijanje presude, veoma je važan način, odnosno stil pisanja koji se praktikuje prilikom sasavljanja žalbe. S tim u vezi, najpre je potrebno istaći dve osnovne funkcije jezika u pravu, a to su deskriptivna, koja se ogleda od opisivanju o objašnjavanju pravno

relelvatnih činjenica, i preskriptivna, koja se ogleda u traženju ili zahtevanju određenog činjenja. U cilju što boljeg ostvarenja navednih funkcija jezik, odnosno stil pisanja žalbe bi trebao da bude zasnovan na tzv. zlatnim pravilima argumentacije. Zlatna pravila argumentacije se ogledaju u sledećem.

Prilikom pisanja žalbe na prvostepenu presudu treba koristiti kratke rečenice. Kratkim rečenicama se obezbeđuje konciznost, jasnost i razumljivost napisanog, dok se predugačkim rečenicama otežava praćenje toka misli i ulazi u rizik da ono što je napisano ne bude shvaćeno na pravi način.

U vezi sa prethodnim pravilom je i pravilo izbegavanja ponavljanja u tekstu žalbe. Izbegavanjem ponavljanja se pre svega obezbeđuje veći stepen čitljivosti teksta, a samim tim i boljeg razumevanja onoga što se tim tekstom želi reći, odnosno onoga na šta se tim tekstom želi ukazati.

Treće pravilo se tiče aktivnog pristupa u rečenici, tj. korišćenje aktivnih, a izbegavanje pasivnih rečenica. Npr. umesto da se kaže: "Mišljenja smo da je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka....", bolje bi bilo da se kaže: "Nalazimo da je time sud načinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka". Aktivnim pristupom u rečenici se obezbeđuje veći stepen razumljivosti ali se isto tako dobija i na snazi argumenata koje iznosimo, jer nasuprot rezervisanog stava, koji se ogleda u rečima: "Mišljenja smo", što bi značilo da je to samo naše mišljenje i da možda ima drugih mišljenja, ofanzivnim pristupom, koji se u ovom slučaju ogleda u izboru reči: "Nalazimo da je", a to dalje znači da je to neosporna činjenica koja isključuje postojanje nekih drugih opcija, odnosno mišljenja na bolji način prikazujemo snagu žalbenih argumenata.

Četvrto pravilo se tiče izbegavanja korišćenja strane terminologije. Naime, jedno od osnovnih principa tumačenja u krivičnom pravu jeste jasnost i preciznost, odnosno izbegavanje korišćenja dvosmislenih izraza. Po istom tom principu, nezahvalno je koristiti strane izraze bez obzira koliko su oni odomaćeni u upotrebi u našem svakodnevnom okruženju iz razloga što je moguće da čitaocu žalbe, pravo značenje tog termina bude nepoznato, i samim tim nejasno šta je podnosilac žalbe hteo da kaže.

Peto pravilo se odnosi na način navođenja argumenata u žalbi na prvostepenu presudu. Naime, prilikom navođenja žalbenih osnova, razloge za pobijanje presude treba navoditi hijerarhijski počevši od najačeg argumenta. To znači da najpre treba istaći onaj žalbeni osnov za koji imamo najači argument, a onda navesti slabije osnovane argumente. Takođe, to znači da kada su u pitanju žalbeni osnovi oni treba da budu postavljeni tako da prvo bude istaknut onaj žalbeni osnov koji je najpogodniji za neposredne pravne interese izjavioca žalbe. Npr. ako se radi o žalbi koja se izjavljuje u korist optuženog za teži oblik krivičnog dela Pronevera (član 364. stav 3. KZ-a¹⁷⁶), kao prvi osnov najpre treba istaći postojanje pogrešno i nepoptuno utvrđenog činjeničnog stanja, npr. po pitanju proneverenog novca, a zatim istaći povredu krivičnog zakona u smislu pogrešne pravne kvalifikacije dela

¹⁷⁶ Krivični zakonik Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014).

(zbog netačno utvrđenog iznosa pribavljene protivpravne imovinske koristi). Tek nakon ovih osnova, u žalbi treba ići na osnov nezadovoljstva zbog odluke o krivičnim sankcijama i o drugim odlukama (npr. u smislu da je optuženom izrečena suviše stroga kazna i da nije bilo osnova za izricanje mere bezbednosti).

Na posletku tu je i pravilo koje se tiče uočavanja nespornih pitanja. Naime, prilikom navođenja žalbenih osnova, poželjno bi bilo da pre nego što ukažemo sa čime se i zbog čega u presudi neslažemo sa sudom, najpre bi trebali da istaknemo po pitanju kojih stvari se slažemo sa sudom. Npr., "Slažemo se sa činjenicom da je optuženi protivpravno prisvojio novac koji mu je u službi poveren, ali se nikako ne možemo složiti da sa konstatacijom da je optuženi taj novac trošio po kafanama", ili "Slažemo se sa odlukom prvostepenog suda po kome se ponašanje optuženog nakon izvršenja krivičnog dela uzima kao otežavajuća okolnost, ali se ne možemo složiti da nema olakšavajućih okolnosti". Na ovaj način, pokazujemo poštovanje prema radu suda, kao i dobru volju za rešavanje date krivične stvari u skladu sa realnim činjeničnim stanjem u datom slučaju.

Na kraju za kvalitetno sastavljanje žalbe od ključnog značaja je poznavanje i poštovanje pravila logike. Žalbeni osnovi i argumenti koji se navode u prilog žalbenih razloga moraju biti napisani tako da predstavljaju logičku celinu. U suprotnom ulazimo u rizik da naša žalba bude odbačena.

Literatura

- 1) Bejatović, S., Krivično procesno pravo, Službeni glasnik, Beograd, 2014.
- 2) Ilić, P. G., Majić, M., Beljanski, S., Trešnjev, A., Komentar zakonika o krivičnom postupku, Službeni glasnik, Beograd, 2012.
- 3) Krivični zakonik Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014).
- 4) Majić, M., Prvostepena krivična presuda – veština pisanja- priručnik za krivične sudije i pripremu praktičnog dela pravosudnog ispita, Paragraf, Beograd, 2014.
- 5) Munižaba, B., Ivanović, R. A., Kontinuitet dokaza i princip in dubio pro reo – materijalne i procesne pretpostavke, Zbornik radova: VI naučna konferencija sa međunarodnim učešćem "Kriminalističko-krivično procesne karakteristike istrage prema zakonu o krivičnom postupku u protekloj deceniji (teorijsko-praktični pristup), Internacionalna asocijacija kriminalista, Banja Luka, 2012, str. 168-182.
- 6) Nicević, M., Stevanović, Č., Krivično procesno pravo, FUN, Novi Pazar.
- 7) Petrić B., Vuković, Š., Priručnik za praktičnu primenu zakona o krivičnom postupku, Savremena administracija, Beograd, 1977.
- 8) Simović, M., Simović, V., Krivično procesno pravo, Internacionalna asocijacija kriminalista, Banja Luka, 2011, str. 381.
- 9) Škulić, M., Bugarski, T., Krivično procesno pravo, Novi Sad, 2015.

10) Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, ("Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014).

**APPEAL ON FIRST INSTANCE VERDICT IN CRIMINAL PROCEEDINGS (TERM,
THE ELEMENTS AND WRITING SKILLS)**

PhD Aleksandar R. Ivanovic

Abstract:

The author deals with the basic characteristics of appeal on the verdict. The author first defines the term of appeal, indicating the deadlines for filing the same, then points to the holders of the right to appeal against the first instance judgment and analyzes their scope of the right to dispose of the appeal. After that, the author deals with the legal elements of the appeal against the first instance judgment and legal grounds on which the first instance verdict may be contested by the appeal. At the end, instead of a conclusion the author gives basic guidelines for the quality of drafting an appeal on the verdict.

Keywords: appeal, first instance verdict, legal grounds for appeal, legal argumentation.